

ABONNEMENT:

Pour un an 350 Piastres
Edition spécial. 500 ptrs.

ADRESSE:

«İdjtihad» Constantinople

Téléph. St. 865

XXIV ème ANNÉE

1 Juillet 1929 No. 276

TÜRKÇE VE FRANSIZCA

İLMÎ, EDEBÎ, İKTİSADÎ, SANA'Î,
SIHHÎ MECMU'A

Aboneman: Seneliği [24
nüsha] Türkiye için 2 bu-
çuk, haric için 3 buçuk,
Âlâ kâğıdı 5 liradır.

İdarehanesi:

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi te'sisi:

1904 — Genève

Yirmi dördüncü sene

No.276—1 Temmuz 1929

pacte se mouvoit sur les boulevards, crie, siffle et chante jusqu'à quatre heures du matin, heure à laquelle des milliers d'oiseaux annoncent bruyamment le lever du soleil.

Notez qu'à quarante kilomètres de Barcelone s'étendent de délicieuses plages et des hôtels déserts au prix très modérés - car au mois de juin l'Espagnol ne se soucie pas des bains de mer! - Dans un de ces hôtels, à la plage de Sitges, par exemple, les propriétaires, gens très affables, offrent pour le prix de 6 livres turques par jour, une grande chambre avec bain au premier étage, donnant sur la mer, une cuisine excellente, cave soignée et service irréprochable. Les heureux mortels ayant déniché cet endroit idéal en cette saison, peuvent s'adonner pendant la journée au plaisir qu'offre une plage au sable doré et fin, pour se trouver à la tombée du jour, après un trajet d'une demie heure de chemin de fer, au centre de la ville et de son Exposition.

Barcelone, le 15 juin.

AZRA AHMED - DJEVDET

«SOLMAYAN GÜZELLİKLER» den

Sengî vu kiâbî ki der o hasiyeti hest
Ez ademi'i bih ki der o menfe'ati nist.

Bir hasiyeti olan bir taş ve ot, hiç bir kimseye faydası olmayan bir insandan eyidir.

[SA'DÎ]

Kâdiri ber herçi mihahi becuz âzari men
Zanki ger şimşir ber ferkem nihi âzar nist.

Beni incitmekten başka her ne istersen yapabilirsin, zira kılıcı başımın ortasına indissen incinmem.

[SA'DÎ]

Minayi gonce pür zı şerabi tebessümeşt
İmşeb gudam gonce leb ez gulsitan guzeşt?

Goncenın kadehi tebessüm şarabile dolu bu akşam gülistandan hangi gonce dudaklı geçti?

[ŞEVKET]

A'MALIĞIN SEBEBLERİ

VE

A'MALIKDAN KORUNMA ÇARELERİ

Bu küçük kitabın maksadı

DİBACE

Göz nuru malik olduğumuz ni'metlerin en büyüğü ve en kıymetlisidir. Bn ni'metin kadrini anlamak için bir kaç dakika gözünüzü kapalı tutmak ve yahud zifiri karanlık olan ve hiç bir yerine ziya girmeyen bir mahalde kalmak kâfidir. Bu kadar büyük bir ni'metin eyi muhafaza olunmasına lâîk olduğu derecede ihtimam ve itina olunduğunu görüyoruz?

Bu su'ale verilecek cevap ma'atte's-süf «hayır» dır. Medeniyeti ilerlemiş, hayatın ve göz nurunun kadr ve kıymeti daha eyi anlaşılmış olan memleketlerde a'malığın önüne geçmek için cem'iyeti hayriyeler, şefkat ve insaniyet müeseeseleri vardır ve çoğalıyor, bunlar bir taraftan a'malığın sebeblerini izale etmeye diğer taraftan a'ma olanların sefaletlerini azaltmaya, düşdükleri zulmet içinde onları mümkün olduğu kadar tesliye ve terfih etmeye çalışırlar. Bizde henüz a'malarla meşgul olan bir cem'iyeti hayriye yoktur ve böyle bir cem'iyetin bir güneş doğar gibi doğmasını bekleye biliriz. İnsanlık muhabbet ve şefkatile yüreğimiz çarpdığı halde yazılan bu vezi' ve muhlis satırlar belki böyle bir cem'iyetin fikrini verecekdir, ve bu fikir dahi fi'ili doğuracaktır.

«Society for preventon of blindness» yani «a'malıktan esirgeme cem'iyeti London da bir buçuk asırdan fazla bir zmandan beri mevcuddur, ve müte'addid kongralar akd etmiştir. Ve bunun dördüncü kongrası Genève de 1884 tarihinde in'ika etmiştir.

«A'malığın sebebleri a'malıktan korunma tedbirleri» mevzu'u üzerine bir e-

ser vücude getirmek gayesile açtığı mu-
sabakada elyevm Viyana darülfünunu
Tıb fakültesi göz hastalıkları profesörü
olan muhterem E. Fuchs in lâyihası bi-
rinciliği ihraz etmiş ve bu suretle insanlık
alemine (a'malığın sebepleri ve a'malıktan
tehaffuz tedbirleri) hakkında ölmez bir
eser kazandırılmışdır. Bilhassa Türkiye
köylüsünü ve halkını nazara alarak bu
küçük kitabı yazarken eski ve yeni eser-
ler arasında en ziyade istifade ettiğimiz
kitaplar ezcumle Professeur E. Fuchs in
mezkûr lâyihası ve Dr. Ginestens in altı
sene evvel intişar etmiş olan *Traité pra-
tique d'hygiene oculaci* adlı kıymetdar ve
zengin kitabıve merhum üstadımı Dr.Tro-
usseau nun *Hygiene de l'oeil* adlı kitabı
olmuştur. Güzel teşrihi ve fizyoloc-
yası tamamen mes-
kût geçilmiş ve
münhasiren a'ma-
lığın başlıca se-
bepleriyle a'malık-
dan korunma ted-
birlerine hasrı na-
zar olunmuştur.

Bu kitabımızın gayesi memleketimizde
a'maların adedini azaltmak ve her suretle
yerin ve gökün ni'meti nurundan her ke-
sin mutena'im olmasını te'mine çalışmak-
dır.

A'maların 100 de 50 sinin a'malıkları-
nın önüne geçile bilir olduğunu Dr.
Trousseau tedkik etmiştir. Diğer iki göz
hekimî, Seidelmann ile Dr. Cohn ise şu
neticeye varmışlardır:

1° A'malıkların 100 de 23. 8 i önüne
geçilebilmesi mümkün olmayanlardır.

2° 100 de 43.3ü önüne geçile bilmesi
mümkün bulunmuş olanlardır.

3° 100 de 32.3ü önüne geçilmesi su-
reti mutlaka ve mümkün olanlardır.

A'malığın sebepleri hakkında en mü-

kemmel ve mühim eser Dr. Magnus un
dur. Tedkikatını 2528 a'ma üzerinde yap-
mıştır. Bütün bu tedkiklerden dünyada
mevcud a'maların yarısının a'malığının
önüne geçile bilecek cinsden bulunmuş
olduğu anlaşılmaktadır.

A'malıktan korunma tedbirleri ve
a'malığı intac eden uzak ve yakın sebeb-
leri öğreten risaleleri, kitapları halkın
mümkün olduğu kadar derin tabakalarına
kadar neşr etmenin ne kadar faideli ve
aynî zamanda ne kadar mühim, vatanî ve
insanî bir vazife olduğunu ve korunması
mümkün olan umumî hastalıklar olduğu
gibi korunması mümkün göz hastalıkları
da bulunduğunu yukardaki rakamlar ve
tedkikler gayet açık ve kat'i olarak gös-
termektedir.

RUHANÎ SUSUZLUĞUN ADALETİ:

Tesliyetkâr çiçeklerden alır 'ıtrı vefa
Nafhası ulfetimin berzehi 'udvanı aşar;
Dudağımda öpuşen nağmelerin gulzarı
Idéal buselerin lezzeti 'atşile yaşar.

AB. DJ.

Korunması müm-
kün olan hastalık-
lar kadrosuna ise
yalnız mikrobla-
rın husule getir-
dikleri yani sarî
hastalıklar dahil

olmaz, menşe'leri mikrob olmayan diğer
bir çok hastalıklar dahi Hıfzıssıhha ted-
birleri sayesinde korunula bilir hastalıklar
sırasına girer.

Dr. Trousseau 1902 de Fransız Oph-
talmologia cem'iyetine verdiği bir raporda
aynen şu satırları yazıyordu:

1892 de Quinze-Vingt göz hastaha-
nesinde a'malığın sebeplerini tedkik etdi-
ğim vakit sür'atle kani' oldum ki, hükü-
met tarafından kendilerine ma'aş tahsis
edilen akamete mahkûm kimselerin yarı-
sının tedabiri sıhiyye yahud mudavatı
mahsuse sayesinde vatandaşlarına aslâ
bar olmayarak, kendi kendilerini ve a'ile-
lerini i'âşe ve vatanlarına menafî' te'min
edebilirlerdi. Yani sıhî tedbirler ve muk-
tazi mudavat yapılmış olsaydı elyevm

a'ma bulunanların yarısı körlük felaketinden ve avakibinden kurtulmuş olurlardı.

A'ma bir vatandaşın fa'aliyet ve na-fi'yet sahesi daralır ve ba'zı sifıra mün- cer olur, ekseriya da ailesine veya hükû- mete ve dolayisile cem'iyeti beşeriyyeye müz'ic ve akim bir bar olur. Binaenaleyh a'malığın önüne geçmeye çalışmak vatanî millî, ictimai ve bunların cümlesinin fev- kinde olarak insanî bir vazife ve hizmet- dir. Bunun böyle olduğuna tam ve sıcak olan kana'atimiz bu kitabı yazmak ve neşr etmek için lâzım olan azm ve hara- reti bol bol bize veriyor. 9 Eylül 1928 İctihad evi

Sabık «Haydar Paşa» tatbikatı tıbbiye göz hastalıkları muallim muavini «Société Fran- çaise d'Ophthalmologie» a'zasından

Dr. ABDULLAH DJEVDET

BİRİNCİ BAHS

A'MALIĞIN ANADAN VE BABADAN GEÇEN SEBEBLERİ

A'malığın irsî sebepleri arasında, müstekbel a'ma daha dünyaya gelmeden evvel mevcut olanlar da vardır. Daha ana rahminde iken alınan ve çocuk doğ- duğu vakit mevcut olan hastalıklara «vi- lâdî hastalıklar» denilir. Çocuk doğduk- tan sonra az veya çok müddet sonra or- taya çıkan hastalıklar da vardır. Binaen- aleyh irsî hastalıkların, yani anadan ve babadan miras olarak çocuğa geçen has- talıkların cümlesi viâdî değildir. Fakat çocuk doğduğu vakit hastalığın tuhumlarını hamil olarak doğar. Fakat bu tuhumların mevcudiyeti bir müddet gizli kalır. Amma günün dirinde meydana çıkar. Göz has- talıklarının sebeplerinin uzakdan göreme- mek yani miyopluk [Mypie], birde [Gluca- ume] kara su [Catarcte] v. s. gibi pek çok- ları irsidir. Tavuk karası [Rétinite pigme- naire] ve göz sinirlerinin ba'zı ufunetlenme- sinin şekilleri de irsî sebeplerle tekevvün etdiği umumiyetle kabul olunur. Sıraca, verem, firengi v. s. hastalıkları da ebeve-

yinden evlada geçer ve gözlerde hasarlar vukua getirirler.

Ba'zı hastalıkların menşe'i yakın ak- raba arasında meselâ hala zadeler, dayı zadeler, amuca zadeler arasındaki izdi- vaclardır.

Ş Ana ve babanın göz hastalıkları çocuklarına doğdukları vakit yahud doğ- dukdan sonra ana ve babalarının göz hastalıklarının şeklinde ve yahud bu şekle- müşabih olarak intikal eder. Babanın göz hastalığı ile evladın göz hastalığı arasında bir irtibatın bulunduğu hiç şüphe yok- dur. Çünkü tavşanlar üzerinde yapılan tecrübeler isbat etmiştir. İrsî göz hasta- lıklarından korunma namına bir denecek yoktur. Çünkü ana ve babanın ba'zı hastalıklarının çocuklarına geçmesine ma- ni' olmak iktidarımız dahilinde değildir, fakat ana ve babalar zürriyetlerini, içine düşürdükleri tehlikeden bi haber olmama- lıdırlar.

Olssa olsa tabibler, ebeveyne, çocukla- rının göz hastalıkları ile ma'lul ve hatta a'ma- lıkla musab olmak ihtimalini ihtar ede- bilirler. Ana ve babalar vilâdî olarak ve yahud çocukluklarında tutulmuş olduğu hastalığı ile ma'lul oldukları vakit bu ihti- mal daha kuvvetli olur. Bu türlü ebeve- yinden hasil olan çocukların 100 de 23.5 i a'ma ve yahud zaif ru'yetli olmuştur.

Ana ve babanın bünyevî hastalıkları — bünyevî hastalıkların başlıcaları sıracı, verem, firengi ve miskin hastalıklarıdır — sıracı birinci mertebeyi işgal eder; çünkü en ziyade göz hastalıkları yapan odur.

Göz kapaklarının, ve göz kapakları zarının ve gözün «tabakai karniye» deni- len ve beyaz olmayan kısmının iltihablarının 100 de 59 u çocukluk devri hastalığıdır. Ve bunların hemen cümlesi de sıracadan ileri gelir. Veremin te'siri sıracanınkinden çok farklı değildir; müteverrim ana ve babaların çocukları ekseriya sıracalıdırlar.

Firengili ana ve babadan doğan ço-

cukların göz hastalıkları ekseriya firengiden olur.

İrsî firenginin önüne geçmek için ne yapılmalıdır? Evvelâ firengiye tutulmuş bir kimse tamamen şifayab olmuş olduğundan emin olamaz ve binaenaleyh evlendiği ve baba olduğu takdirde çocuğunun firengili olmayacağından da emin bulunamaz demektir, bununla beraber firengi hastalığı ne kadar eski olursa firengilinin çocuğunun bu hastalıktan salim olarak doğması ihtimali o derece kuvvetli olur. Bu hastalığa tutulanlara, pek çabuk izdivac etmemelerini tavsiye etmek tabiblerin vazifeleridir. Bu vazife yalnız tabiblerin değil hükûmetindir de. Zaten şimdi izdivac mukavelesini a'kd etmeden evvel her iki tarafın sıhhat raporlarını ibraz etmeleri lâzımdır. Sıhhat raporunda kan muayenesinin icra edildiği ve neticenin menfî çıktığı firengi mikrobunun bulunmadığı sarîh suretde beyan olunmalıdır. Kanın muayenesinde firengi mikrobu bulunan kimselerin evlenmelerine musaide etmemek tabiblerin ve hükûmetin en kuvvetli vazifelerindendir. Bu suretle mustakbel ma'lullerin ve a'maların önüne geçilmiş olur. Bu hastalığın mutahassıs ustaları hastalığa tutulunan tarihten üç sene geçmedikçe hastalığın zahiri batını hiç bir alâmeti kalmamış ve bulunmamış olsa bile izdivaca musa'ede etmemek fikrindedirler. Bütün ihtiyatlara rağmen bu türlü ebeveynlerden doğan çocukların hali sıhhatda oldukları ve dokuz yaşlarına kadar hiç bir hastalık göstermedikleri halde dokuzuncu yaşları esnasında gözlerinin tabakai karniye denilen kısmında mutad bir hastalığın zuhur ettiği ve ba'zen körlüğe kadar gitdiği görülmektedir. Eğer gebelik esnasında, valide firengi arızaları his ederse, karnındaki çocuğun selâmeti için valideyi firengi ilaclarıyla cessurane tedavi etmekde tereddüd etmemek lâzımdır. Böyle izdivaclardan vücuda gelen çocuklar ekseriya

kendilerinde zahirî hiç bir firengi araz ve âlâmetleri bulunmadığı halde bile zaif, cılız ve bitik «Cachectique» olurlar. Böyle hâllerde, nurî basarın düşmanı olan ve gözün tabakai karniye denilen kısmına a'id olan hastalığın önüne geçmek için tabibe muraca'at etmekde tereddüd etmemelidir. Tabib, esasî Jode olan kuvvet verici ilaclar verir.

Miskin hastalığının ihtilatları arasında en sık görüleni göz hastalıklarıdır.

Miskin hastalığından ileri gelen göz hastalığı ezcümle «Kératite» ve «Celérite» denilen hastalıklardır. Cüzamlıların yani miskin illetile ma'lul olanların çoğu a'ma olarak ölürlere. Miskin hastalığının irsen intikali tahakkuk etmiştir. 215 cüzamlıdan 85 inde ürsiyet bulunmuştur.

IV Yakın akraba arasında izdivac hastalıkların sık sebeplerindendir. Bu hastalıklar arasında zekâ zaifliği, sağırılık, körlük birinci safda bulunur.

Yakın akraba yani hemşire zadeler, birader zadeler, hala zadeler, teyze zadeler v.s. arasındaki izdivacın körlük sebepleri arasında bulunduğu çokdan ma'lumdur. Ve bu türlü izdivac yüzünden husule gelen körlük beynel'avam tavuk karısı ve hekimlikde [Rétinite pigmentaire] denilen göz hastalığının neticesidir. Yakın akraba arasında izdivacın bu hastalık yüzünden körlük husule getirdiği tutulan istatistiklerle sabitdir.

Meşhur göz hekimi Fieuzal bir hemşire veya birader zadeler arasındaki bir izdivacdandır 14 çocuk doğduğunu, bunlardan sekizinin gözleri muayene edilememeksizin küçük yaşta öldüklerini son altısının a'ma veya za'ifülbasar olduklarını kayd etmiştir. Her halde tavuk karısı yani akşam olur olmaz gözlerin artık görmemesi hastalığının yakın akraba arasındaki izdivacdandır mutahassıl çocuklarda diğer çocuklarda olduğundan otuz defa fazla olduğu sabit olmuştur.

(Devam edecek)

AB. DJ.